

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

BS/76/2001

EMERYTÓW PORTRET WŁASNY

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, CZERWIEC 2001

Emeryci i renciści stanowią w Polsce niemal 10-milionową grupę obywateli. Według danych GUS¹ jest ich 9 453 tys., czyli 24,45% ogółu mieszkańców Polski² i 32,5% pełnoletnich obywateli³. Świadczenia emerytalne i rentowe obejmują: emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy i renty rodzinne.

W naszych badaniach opieramy się na samoidentyfikacji respondentów jako emerytów, rencistów lub pracujących w różnych grupach społeczno-zawodowych. Ponieważ część emerytów i rencistów pracuje w niepełnym, a czasem nawet w pełnym wymiarze czasu i określa swoją przynależność społeczno-zawodową na podstawie charakteru tej pracy, w omawianym niżej badaniu⁴ pytaliśmy też ankietowanych, czy otrzymują świadczenia emerytalne lub renty niezależnie od głównego źródła utrzymania.

KIM SĄ EMERYCI I RENCIŚCI?

Z deklaracji respondentów wynika, że jedna trzecia dorosłych Polaków otrzymuje rentę lub emeryturę bez względu na to, czy jest to ich główne źródło utrzymania.

Tabela 1

Czy otrzymuje Pan(i) rentę lub emeryturę, niezależnie od tego, czy jest ona głównym źródłem utrzymania Pana(i) czy też nie?	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
	w procentach		
Tak	33	35	30
Nie	67	65	70

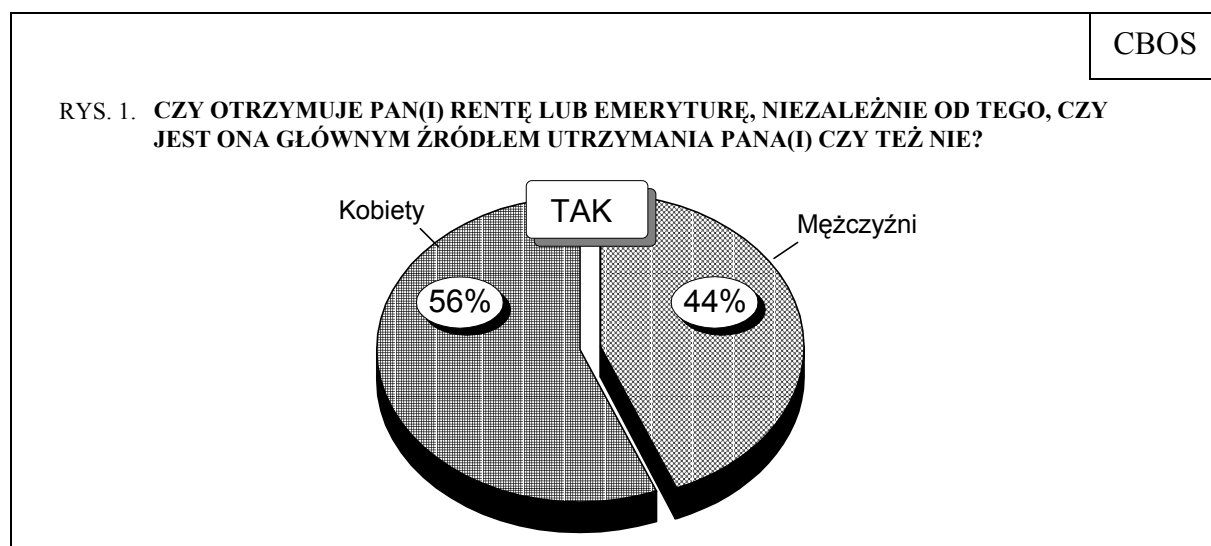
¹ Rocznik Statystyczny GUS, Warszawa 2000.

² $9\,453\,000/38\,654\,000=24,45\%$.

³ $9\,453\,000/29\,040\,000=32,5\%$.

⁴ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (129) przeprowadzono w dniach 2-6 lutego 2001 roku na 1077-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

Większa liczba kobiet wśród osób w starszym wieku sprawia, że stanowią one ponad połowę otrzymujących świadczenia.

Dzięki różnym programom wcześniejszego przechodzenia na emeryturę, a także dzięki temu, że renty przyznawane są ludziom w różnym wieku, osoby w wieku emerytalnym (kobiety od 60 roku życia, mężczyźni od 65) stanowią nieco ponad połowę wszystkich osób pobierających świadczenia emerytalne i rentowe. Drugą co do wielkości grupę świadczeniobiorców (niemal jedną piątą) stanowią badani w wieku od 50 do 59 lat. Niemal we wszystkich grupach wiekowych wśród emerytów i rencistów przeważają mężczyźni. Proporcje te odwracają się dopiero wśród osób po 65 roku życia.

Tabela 2

Czy otrzymuje Pan(i) rentę lub emeryturę, niezależnie od tego, czy jest ona głównym źródłem utrzymania Pana(i) czy też nie? (N=351)	Odpowiedzi twierdzące respondentów w wieku				
	18-34	35-49	50-59	60-64	65 i więcej lat
	w procentach				
Mężczyźni	5	13	21	17	44
Kobiety	3	12	17	15	54
Ogółem	4	12	19	16	49

Wśród otrzymujących renty i emerytury najliczniejszą grupę (37%) stanowią osoby z wykształceniem podstawowym. Zbliżony odsetek świadczeniobiorców (39%) to mieszkańcy wsi.

		CBOS
Miejsce zamieszkania osób otrzymujących renty lub emerytury	N=351	
Wieś	39%	
Miasto do 20 tys.	15%	
Miasto 20-50 tys.	10%	
Miasto 51-100 tys.	8%	
Miasto 101-500 tys.	19%	
Miasto powyżej 500 tys.	10%	

W grupie osób pobierających świadczenia 58% to - według własnego określenia - emeryci, a 34% renciści. Odsetek osób deklarujących się jako należący do innych grup społeczno-zawodowych jest wśród otrzymujących emeryturę bądź rentę minimalny.

Tabela 3

Czy otrzymuje Pan(i) rentę lub emeryturę, niezależnie od tego, czy jest ona głównym źródłem utrzymania Pana(i) czy też nie?	Grupa społeczno-zawodowa według samoidentyfikacji respondentów												
	pracujący								bierni zawodowo				
	Kadra kier. i inteligencja	Pracownicy umysłowi niższego szczebla	Pracownicy fizyczno-umysłowi	Robotnicy wykwalifikowani	Robotnicy niewykwalifikowani	Rolnicy	Pracujący na własny rachunek	OGÓŁEM PRACUJĄCY	Uczniowie i studenci	Renciści	Emeryci	Bezrobotni	Reszta biernych zawodowo
	w procentach												
Tak (N= 351)	0,2	1,2	0,9	0,5	0,3	0,8	0,5	4,4	2,6	34,2	58,2	0	0,5
Nie (N=723)	7,9	14,4	11,3	14,3	4,2	6,4	6,5	65,0	9,3	0,5	0,8	16,9	7,5
Ogółem	5,3	10,1	7,9	9,8	2,9	4,6	4,5	45,1	7,1	11,6	19,6	11,4	5,2

PRACUJĄCY EMERYCI I RENCIŚCI

Wśród osób otrzymujących emeryturę bądź rentę 14% łącznie dorabia - sporadycznie (6%) bądź regularnie (8%). Oznacza to, że co siódmy respondent identyfikujący się jako emeryt lub rencista chce wykonywać dodatkową pracę lub czuje się do tego zmuszony, aby utrzymać siebie i rodzinę. Można przypuszczać, że są to jednak przede wszystkim osoby młodsze, którym wiek i stan zdrowia pozwalają na tego typu działalność.

Tabela 4

Obecnie wielu ludzi, aby utrzymać się, wykonuje dodatkowo różne prace, stałe lub dorywcze. Czy może i Pan(i) ma jakąś tego rodzaju pracę lub zajęcie, będące dodatkowym źródłem utrzymania?	Czy otrzymuje Pan(i) rentę lub emeryturę, niezależnie od tego, czy jest ona głównym źródłem utrzymania Pana(i) czy też nie?		
	Tak	Nie	Ogółem
	w procentach		
Tak, regularnie	8	9	8
Tak, od czasu do czasu	6	12	11
Nie	85	79	81

NASTROJE WŚRÓD EMERYTÓW I RENCISTÓW

Poziom optymizmu wśród emerytów i rencistów jest zdecydowanie niższy niż wśród pozostałych obywateli. Na pytanie, czy sytuacja w kraju zmierza w dobrym czy złym kierunku, tylko 16% emerytów odpowiedziało, że w dobrym. Wśród osób niebędących świadczeniobiorcami budżetu państwa odsetek optymistów był wyższy (23%).

Tabela 5

Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?	Czy otrzymuje Pan(i) rentę lub emeryturę, niezależnie od tego, czy jest ona głównym źródłem utrzymania Pana(i) czy też nie?	
	Tak	Nie
	w procentach	
W dobrym	16	23
W złym	74	68
Trudno powiedzieć	10	9

Subiektywne oceny warunków życia respondentów i ich rodzin są również uzależnione od tego, czy pobierają oni emeryturę lub rentę czy też nie. Warunki życia swojej rodziny określiło jako dobre 12% ankietowanych pobierających świadczenia, a jako złe - 34% tej grupy. Natomiast wśród osób niekorzystających ze świadczeń ze strony państwa odsetki te wynoszą odpowiednio 28% i 21%. W obu grupach ponad połowa badanych określa warunki życia swojej rodziny jako przeciętne („ani dobre, ani złe”).

Tabela 6

Czy obecnie Panu(i) i Pana(i) rodzinie żyje się:	Czy otrzymuje Pan(i) rentę lub emeryturę, niezależnie od tego, czy jest ona głównym źródłem utrzymania Pana(i) czy też nie?	
	Tak	Nie
	w procentach	
- dobrze	12	28
- ani dobrze, ani złe	55	51
- złe	34	21

Jeszcze wyraźniej różnicują się te dwie grupy ze względu na oceny najbliższej przyszłości. O tym, że za rok będzie się im żyło lepiej, przekonany jest niemal co piąty respondent niebędący emerytem (18%) i zaledwie 7% pobierających emerytury i renty. W obu grupach więcej niż co druga osoba nie wiąże z nadchodzącym rokiem nadziei na zmiany, a pogorszenia się sytuacji rodziny obawia się 30% emerytów i 22% pozostałych ankietowanych.

Tabela 7

Jak Pan(i) sądzi, czy za rok Panu(i) i Pana(i) rodzinie będzie się żyło:	Czy otrzymuje Pan(i) rentę lub emeryturę, niezależnie od tego, czy jest ona głównym źródłem utrzymania Pana(i) czy też nie?	
	Tak	Nie
	w procentach	
- lepiej niż obecnie	7	18
- tak samo jak obecnie	52	54
- gorzej niż obecnie	30	22
Trudno powiedzieć	11	6

Poza oceną ogólnych warunków życia badanych pytamy ich też o wymiar materialny. Pod tym względem oceny emerytów i rencistów są gorsze od ocen pozostałych respondentów. Różnica jest jednak mniejsza. O ile swoje ogólne warunki życia źle ocenia około jednej trzeciej emerytów i rencistów oraz około jednej piątej pozostałych respondentów, o tyle sytuację materialną negatywnie ocenia zbliżona liczba (około jednej trzeciej) ankietowanych z obu zbiorowości. Emeryci i renciści mają więc o wiele mniej powodów niż pozostali badani do uznawania swego życia za dobre wtedy, kiedy źle oceniają materialne warunki bytu.

Tabela 8

Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:	Czy otrzymuje Pan(i) rentę lub emeryturę, niezależnie od tego, czy jest ona głównym źródłem utrzymania Pana(i) czy też nie?	
	Tak	Nie
	w procentach	
- złe	35	31
- ani dobre, ani złe	50	43
- dobre	15	26

EMERYCI I RENCIŚCI PRACUJĄCY W INDYWIDUALNYCH GOSPODARSTWACH ROLNYCH

Odsetek użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych jest w obu grupach respondentów taki sam, jednak spośród emerytów i rencistów mniej niż połowa (45%) systematycznie lub często pracuje lub pomaga w pracy w tych gospodarstwach, a spośród osób niepobierających świadczeń - niemal trzy czwarte (71%).

Tabela 9

Czy Pan(i) lub Pana(i) rodzina, z którą Pan(i) wspólnie zamieszkuje, jest użytkownikiem indywidualnego gospodarstwa rolnego, niezależnie od tego, czy stanowi ono główne źródło utrzymania?	Czy otrzymuje Pan(i) rentę lub emeryturę, niezależnie od tego, czy jest ona głównym źródłem utrzymania Pana(i) czy też nie?	
	Tak	Nie
	w procentach	
Tak	21	21
Nie	79	79

Tabela 10

Dla posiadających gospodarstwo rolne N=224	Czy otrzymuje Pan(i) rentę lub emeryturę, niezależnie od tego, czy jest ona głównym źródłem utrzymania Pana(i) czy też nie?	
	Tak	Nie
	w procentach	
Tak, systematycznie	36	63
Tak, często, ale niesystematycznie	9	8
Tak, od czasu do czasu	27	18
Nie	28	8

★

★

★

Wszystkie różnice między grupą emerytów i rencistów a pozostałymi respondentami wynikają z faktu, że emeryci i renciści to w ogromnej większości osoby starsze, często schorowane, utrzymujące się z niewysokich świadczeń emerytalno-rentowych wypłacanych przez państwo i jest rzeczą niemal naturalną, że ich poziom optymizmu związanego z przyszłością jest niższy niż wśród ludzi młodszych.

Opracowała
Anna GRUDNIEWICZ